

**Навчальна програма гуртка «Чарівні ремесла»
Керівник Галина Хом'як**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма розроблена для вивчення таких розділів декоративно-ужиткового мистецтва, як : ручне ткацтво, набивна вишивка, нитяна графіка (ізонитка) .

Декоративно-ужиткове мистецтво має свій особливий художній сенс і свою образність та безпосередній зв'язок з побутовими потребами людей. Людина упродовж життя займається різноманітними справами: домашній побут, широке коло суспільних, трудових, культових функцій, спортивних, мистецьких занять, та безліч інших. Тому існує велика кількість різних побутових предметів, речей, що допомагають виконувати людині свої функції. Багато з них мають відношення до сфери декоративно-ужиткового мистецтва.

З давніх-давен людина в створених нею виробах задовольняє не тільки свої щоденні утилітарні потреби, але й одночасно й свої естетичні потреби, намагаючись прикрасити предмет, яким вона користується. Поява орнаментованих предметів в первісному мистецтві пов'язана з трудовою діяльністю та обрядом.

Метою програми є залучення школярів до різних видів декоративно-ужиткового мистецтва, а саме: ручне ткацтво, набивна вишивка, нитяна графіка або ізонитка; виховувати в дітей інтерес до творчості; формувати в них навички самостійної діяльності, необхідні для реалізації власних проектів, розвиток творчих здібностей, набуття практичних умінь і навиків.

Завданнями навчальної програми є:

- навчити володінню різними техніками (ручного ткацтва, набивної вишивки, ізонитки);
- розвивати художній смак, творчу уяву, фантазію, наполегливість у досягненні мети, відповідальність за результати власної діяльності;
- створювати умови для самореалізації та соціальної адаптації вихованців в соціумі засобами мистецтва;
- виховувати дбайливе ставлення до цінностей українського народу;
- сприяти професійному самовизначенню.

Програма розроблена для вивчення таких розділів, як: ручне ткацтво, набивна вишивка, нитяна графіка (ізонитка) на протязі двох навчальних років. Програму побудовано за лінійним принципом, який передбачає поступове ускладнення матеріалу.

Складається програма з теоретичних і практичних занять , проте основна увага акцентується на практичні заняття.

На заняттях застосовуються різноманітні методи навчання: пояснювально-ілюстративні (розповідь, пояснення, бесіда, демонстрація); репродуктивні (відтворювальні); пошукові. Використовуються посібники, роздатковий матеріал, технологічні карти (схеми , малюнки); мультимедійні презентації.

Основними формами контролю за результативністю навчання є підсумкові заняття, участь у конкурсах, виставках, творчих звітах.

Навчальна програма передбачає 2 роки навчання:

1-й рік навчання – основний рівень 216 год на рік, 6 год на тиждень;

2-й рік навчання – основний рівень 216 год на рік, 6 год на тиждень.

Зміст програми першого року навчання

Вступ. (3год)

Декоративно-ужиткові види мистецтва.
Ознайомлення дітей із завданнями і планом роботи гуртка.

Розділ I. Ручне ткацтво – вид декоративно-ужиткового мистецтва.

Тема 1. З історії розвитку художнього ткацтва.(3год)

Характерні особливості ткацтва різних регіонів України та його осередки.
Декоративно-ужиткове мистецтво на Дрогобиччині.

Тема 2. Обладнання, інструменти та пристрої. Правила БП, протипожежні заходи, санітарно-гігієнічні вимоги.(3год)

а) Загальне поняття про ткацьке обладнання (ткацька рама, верстат). Два типи верстатів для ручного ткацтва: з вертикальним розміщенням основи та з горизонтальним . Інструменти, які використовуються в процесі ткання: човники, іглиці, гачки, ножиці. Принципи роботи на верстатах.

б) правила безпечної праці, протипожежні заходи, санітарно-гігієнічні вимоги.

Тема 3. Гладке ручне ткацтво полотняним переплетенням. (21год)

Поняття про композицію, орнамент, ритм, колір, тон. Основа підткання, кромка виробу, щільність ткання. Техніка полотняного переплетення. Вибір нескладного орнаменту для виробу(смуги, квадрат, трикутники). Найпростіший орнамент полотняного переплетення зі зміною кольорів підткання.

Практичні заняття.

Кольорознавство, виконання завдань. Виготовлення ескізів виробів. Підбір ниток для основи і підткання . натягування основи на рамку. Плетення вирівнювальної «косички». Зняття виробу з рами. Закріплення ниток основи. Кромка виробу, виготовлення тороків.

Тема 4. Візерункове ткацтво ручним перебором. (21год)

Ткані вироби у народному побуті та сучасному інтер'єрі. Ознайомлення з орнаментикою народного ткацтва, колоритом, техніками візерункового, перебірного ткацтва. Творчість М.Біласа, Г.Вінтоняк, Г.Василишук.. Ознайомлення з професіями, пов'язаними з ткацьким виробництвом. Виготовлення серветки.

Практичні заняття.

Кольорознавство, виконання завдань: сонячний промінь і його розкладання на шість основних кольорів (сонячний спектр). Білий колір. Основні кольори спектру. Додаткові кольори. Поглинання предметами променів спектру. Виконання ескізів серветки. Розроблення орнаментів за народними мотивами. Розрахунок основи. Підбір ниток для роботи, натягування основи. Вирівнювальна «косичка». Засвоєння прийомів простого

ручного перебору. Виготовлення виробу. Зняття виробу з рами. Закріплення основи. Оформлення виробу. Екскурсія на кафедру народних промислів Дрогобицького державного педуніверситету ім. І.Франка..

Тема 5. Варіанти технік ручного перебору. (24год)

Техніка візерункового ткацтва: класичний перебір і його варіанти; «під полотно» й «вибором»: закладна й килимова. Виготовлення дзьобенки (маленької декоративної торбинки).

Практичні заняття.

Змальовування орнаментів. Виконання ескізу в характері, орнамент перебірного, закладного, килимового ткацтва. Підбір кольору під зразок. Групи холодних і теплих кольорів. Підбір ниток. Виготовлення виробу в перебірній, закладній, килимовій техніці ткання. Зняття виробу з рами. Зшивання сторін і оформлення тканого виробу.

Розділ II. Набивна вишивка – вид декоративно-ужиткового мистецтва.

Тема 1. З історії розвитку набивної вишивки. (3год)

Тема 2. Інструменти та пристрої. Правила БП. (3год).

а) загальне поняття про набивну вишивку. Інструменти, які використовують в процесі роботи: набивна голка, ножиці, пальця , дротики.

б) правила безпечної праці, санітарно-гігієнічні вимоги.

Тема 3. Малюнок. (6год).

Мета та завдання навчального малюнка. Види малюнків. Декоративний малюнок та його особливості.

Практичні заняття.

Необхідність вміння малювати, як одна з вимог майстерності.

Побудова правильних концентричних фігур, підготовка малювання орнаментів з різними інтервалами із зростаючим та спадаючим ритмами.

Малювання концентричних та геометричних фігур, поділ їх на рівні частини.

Малюнок з уяви.

Тема 4. Художня композиція набивної вишивки. (24год)

Художня набивна композиція. Засоби і прийоми композиції. Геометричний і рослинний орнаменти. Сюжетно-тематична композиція.

Практичні заняття.

Малюнок. Нанесення малюнка на тканину. Підбір ниток. Заправка голки. Виготовлення виробу. Оформлення виробу.

Тема 5. Набивний міні-гобелен. (27год)

Набивна техніка сучасних гобеленів. Види вовняної пряжі та різноманітність ниток,

Їх використання. Вибір теми набивного гобелену.

Практичні заняття.

Створення власного малюнка. Нанесення малюнка на тканину. Підбір ниток. Виготовлення виробу. Оформлення виробу.

Розділ Ш. Нитяна графіка – вид декоративно-ужиткового мистецтва.

Тема 1. Історія і розвиток технології ізонитки.(3год)

Походження назви «Ізонитка» . Інші назви цього виду декоративно-ужиткового мистецтва (нитковий дизайн, ниткова графіка, англomовний аналог <embroidery on paper> - вишивка на папері, німецькомовний аналог <pickpoints>, хордовий стібок). Джерела інформації про технологію ізонитки.

Тема 2. Види виробів оздоблених ізониткою. (3год)

Практичні заняття.

Ознайомлення із зразками виробів, виготовлених ізониткою.

Тема 3. Інструменти, матеріали і обладнання. (3год)

Правила безпечної роботи, санітарно-гігієнічні вимоги під час оздоблення виробів ізониткою. Ознайомлення з інструментами, матеріалами, обладнанням. Ознайомлення з видами паперу, що використовуються для основи виробів. Ознайомлення з видами та асортиментом ниток, матеріалами, та пристосуваннями. Вивчення правил безпечної роботи, організація робочого місця.

Тема 4. Основні елементи технології ізонитки. (6год)

Основні терміни і визначення технології ізонитки. Поняття про композицію, орнамент, пропорцію, стилізацію, трафарет, шаблон, симетрію. Умовні позначення на схемах.

Тема 5. Геометричні поняття в технології ізонитки. (9год)

Геометричні фігури, що використовуються для створення композицій виробів ізонитки (коло, кут, дуга, хорда, діаметр, многокутники і т.д.). Способи поділу відрізка на рівні частини.

Практичні заняття.

Розпізнання геометричних фігур на виробках ізонитки (виділення основних двох елементів: кута і кола або частини кола – дуги). Поділ відрізка на рівні (за допомогою інструментів, «на око»). Поділ сторін кута на однакову кількість рівних відрізків. Поділ кола на рівні частини. Виготовлення шаблонів і трафаретів.

Тема 6. Способи нанесення малюнка на основу. (9год)

Використання готових шаблонів. Використання трафаретів геометричних фігур та фігур довільної форми. Нанесення рисунка на виворітній бік основи. Поняття про дзеркальне відображення. Використання графічних схем.

Практичні заняття.

Вправи на різні способи нанесення рисунка на основу.

Тема 7. Технологія прошивання кутів. (12год)

Прошивання кутів різних видів (гострокутний, прямокутний, тупокутний, з рівними і різними довжинами сторін).

Практичні заняття.

Вправи на прошивання кутів різних видів (гострокутний, прямокутний, тупокутний; з рівними і різними довжинами сторін). Вправи на прошивання кутів, що мають спільну сторону. Створення власних варіантів прошивання виробів, оздоблених ізониткою.

Тема 8. Технологія прошивання кола. (12год)

Технологія прошивання кола стібком, що рівний діаметру. Технологія прошивання кола хордами різної довжини. Технологія прошивання овала. Технологія прошивання спіралі. Технологія прошивання дуги. Технологія неповного прошивання овала.

Використання правил прошивання кута для прошивання кола (вершини кутів в центрі кола; вершини на лінії кола). Створення власних варіантів для прошивання.

Практичні заняття.

Вправи на прошивання кола стібком, що рівний діаметру. Вправи на прошивання кола хордами різної довжини. Вправи на прошивання овала. Вправи на прошивання дуги. Вправи на неповне прошивання овала. Використання правил прошивання кута для прошивання кола (вершини кутів і центрі кола; вершини кутів на лінії кола). Створення власних варіантів прошивання. Виготовлення виробів, оздоблених ізониткою.

Тема 9. Ручні шви. (12год)

Види ручних швів, які використовують в ізонитці. Технологія виконання ручних швів («вперед голку», «назад голку», «хрестик», «козлик» та ін.)

Практичні заняття.

Вправи на виконання ручних швів, що вивчаються.

Тема 10. Поєднання ізонитки з малюнком, бісером, аплікацією. (6год)

Практичні заняття.

Ознайомлення з виробами ізонитки, що мітять малюнок, аплікацію, бісер. Орієнтовний перелік об'єктів праці: листівка, закладка для книжки, картинка, сувеніри та інше.

Розділ IV. Підведення підсумків роботи гуртка.(3год)

Організація виставки творчих робіт гуртківців. Участь у конкурсах, фестивалях.

Навчально-тематичний план

Розділи, теми	Кількість годин		
	Теорт.	Практ.	всього
Вступ. Декоративно-ужиткові види мистецтва.	3	-	3
Розділ І. Ручне ткацтво – вид декоративно-ужиткового мистецтва.	18	54	72
1.1 З історії розвитку ручного ткацтва.	3	-	3
1.2 Обладнання, інструменти та пристрої. Правила БП.	3	-	3
1.3 Гладке ручне ткацтво полотняним переплетенням.	6	15	21
1.4 Візерункове ткацтво ручним перебором.	3	18	21
1.5 Варіанти технік ручного перебору.	3	21	24
Розділ ІІ. Набивна вишивка – вид декоративно-ужиткового мистецтва.	13	50	63
2.1 З історії розвитку набивної вишивки.	3	-	3
2.2 Інструменти та пристрої . Правила БП.	3	-	3
2.3 Малюнок.	1	5	6
2.4 Художня композиція набивної вишивки.	3	21	24
2.5 Набивний міні-гобелен.	3	24	27
Розділ ІІІ. Нитяна графіка вид декоративно-ужиткового мистецтва.	23	52	75
3.1 Історія і розвиток технолої ізонитки.	3	-	3
3.2 Види виробів оздоблених ізонитко.	3	-	3
3.3 Інструменти, матеріали і обладнання.	3	-	3
3.4 Основні елементи технології ізонитки.	1	5	6
3.5 Геометричні поняття в технології ізонитки.	1	8	9
3.6 Способи нанесення рисунка на основу.	3	6	9
3.7 Технологія прошивання кутів.	3	9	12
3.8 Технологія прошивання кола.	3	9	12
3.9 Ручні шви.	3	9	12
3.10 Поєднання ізонитки з малюнком, бісером, аплікацією.	-	6	6
Розділ ІV. Підведення підсумків роботи гуртка.	-	3	3
Всього годин	57	159	216

Зміст програми другого року навчання

Вступ. (3год)

Ознайомлення учнів з планом роботи гуртка. Основні санітарно-гігієнічні вимоги до умов роботи гуртка. Безпека праці. Правила дорожнього руху. Демонстрування готових виробів.

Розділ І. Ручне килимарство.

Тема 1. З історії ручного килимарства. (3год)

Килим – одна з найдавніших прикрас людського житла. Килимарство на Україні та його осередки. Найпростіші килимово-ткацькі верстати. Матеріали, інструменти для виготовлення килимів. Унікальні роботи народних майстрів. Сучасне килимарство.

Класифікація килимових виробів. Вид, техніка виготовлення, характер орнаменту, практичне застосування килимових виробів. Килими ручного і машинного виробництва. Гладкоткані і ворсові килими.

Тема 2. Художня композиція килима. (6год)

Художня килимова композиція. Загальні поняття про композицію в ручному ткацтві. Засоби і прийоми композиції. Види орнаментальних мотивів і способи їх ритму. Геометричний і рослинний орнаменти. Сюжетно-тематична килимова композиція. Народні назви композицій килимів. Ескіз. Картон. Розрахунок малих і більших кліток для підготовки картону (технічного малюнка).

Практичні заняття.

Змальовування орнаментальних мотивів, композицій народних килимів.

Тема 3. Килимок за народними мотивами. (30год)

Провідна килимова техніка гладкого ткання: закладна «на косу нитку», «на пряму нитку», «на косу і пряму нитки». Способи виконання. Майстри килимарства.

Практичні заняття.

Змальовування візерунків народних мотивів орнаменту. Виконання ескізу. Виготовлення «картону» для роботи. Підбір ниток. Розрахунок основи. Вирівнювальна «косичка». Виготовлення виробу. Зняття виробу з ткацької рами. Оформлення виробу.

Тема 4. Міні-гобелени. (60год)

Ознайомлення з мистецтвом гобелену. Історія розвитку гобелену. Сучасний гобелен в інтер'єрі жилих будівель. Рельєфно- фактурний гобелен і застосування сучасних матеріалів для його виготовлення. Вибір теми для декоративного міні-гобелену.

Практичні заняття.

Створення власного малюнка для міні-гобелену. Розроблення малюнка. Нанесення контуру малюнка на картон, його кольорове вирішення. Підбір

ниток. Розрахунок основи. Натягування основи на раму вирівнювальна «косичка». Виготовлення виробу. Засвоєння нових прийомів гобеленового ткацтва. Зняття виробу з ткацької рамки. Оформлення виробу.

Розділ П. Набивні килимки.

Тема 1. Ознайомлення з набивною технікою килимарства. (24год)

Набивна техніка сучасних килимів. Види та особливості вовняної пряжі та ниток. Способи виконання.

Практичні заняття.

Малюнок. Нанесення малюнка на тканину. Підбір ниток. Заправка голки. Техніка виконання набивної вишивки.

Тема 2. Народна іграшка. (45год)

Народна іграшка має таку ж історію, як і людство. Ткана лялька як вид народної іграшки. Плоскі та об'ємні ткані ляльки. Унікальні роботи народних майстрів.

Практичні заняття.

Розроблення ескізу ляльки. Нанесення контуру малюнка на «картон». Його кольорове вирішення. Підбір ниток. Натягування основи. Виготовлення народної ляльки. Зняття виробу з ткацької рамки. Закріплення ниток основи. Оформлення виробу.

Розділ Ш. Основи композиції виробів, оздоблених ізониткою.

Тема 1. Поняття про композицію в декоративно-ужитковому мистецтві. (6год)

Означення композиції. Засоби композиції: композиційний центр, симетрія і асиметрія, пропорція, стилізація, фактура матеріалу.

Практичні заняття.

Вивчення композиції виробів ізонитки.

Тема 2. Колір у виробках, оздоблених ізониткою. (6год)

Хроматичні і ахроматичні кольори. Теплі, холодні та нейтральні кольори. Світлота, кольоровий тон, насиченість. Контрастність. Поняття про гармонійне поєднання кольорів.

Практичні заняття.

Виготовлення таблиці для підбору кольорів, фону та ниток.

Тема 3. Композиційні особливості поєднання ізонитки з малюнком, бісером, аплікацією. (3год)

Практичні заняття.

Ознайомлення з виробами ізонитки в поєднанні з малюнком, бісером, аплікацією.

Розділ IV. Проект .

Тема 1. Організаційно - підготовчий етап проекту. (6год)

Практичні заняття.

Вибір теми. Вироблення ідей та варіантів. Аналіз майбутньої діяльності.

Тема 2. Композиційний етап проекту. (6год)

Практичні заняття.

Розробка композиції. Складання ескізу. Вибір матеріалів та інструментів. Вибір технології виготовлення. Економічне та екологічне обґрунтування. Маркетингові дослідження.

Тема 3. Технологічний етап проекту. (22год).

Практичні заняття.

Виготовлення виробів. Самоконтроль своєї діяльності. Контроль якості.

Тема 4. Заключний етап проекту. (6год).

Практичні заняття.

Випробовування проектів. Захист проектів.

Розділ V. Підсумкове заняття.

Організація виставки творчих робіт гуртківців. Участь у конкурсах, фестивалях.(3год).

Навчально-тематичний план

Розділ, теми	К-сть год		
	теорет.	практ.	всього
Вступ.	3	-	3
Розділ І. Ручне килимарство.			
І.1. З історії ручного килимарства.	3	-	3
І.2. Художня композиція килима.	1	5	6
І.3. Килимок за народними мотивами.	1	24	25
І.4. Міні-гобелени.	6	51	57
Розділ ІІ. Набивні килимки.			
2.1. Ознайомлення з набивною технікою килима.	1	21	22
2.2. Народна іграшка.	3	42	45
Розділ ІІІ. Основи композиції виробів, оздоблених ізониткою.			
3.1. Поняття про композицію в декоративно-ужитковому мистецтві.	3	3	6
3.2. Колір у виробках, оздоблених ізониткою.	3	3	6
3.3. Композиційні особливості поєднання ізонитки з малюнком, бісером, аплікацією.	-	3	3
Розділ ІV. Проект.			
4.1. Організаційно-підготовчий етап проекту.	-	6	6
	-	6	6
4.2. Композиційний етап проекту.	-	22	22
4.3. Технологічний етап проекту.	-	6	6
4.4. заключний етап проекту.			
Розділ V. Підсумкове заняття.	-	3	3
Всього годин	21	195	216

Прогнозований результат

Після завершення дворічного навчання **гуртківці повинні знати:**

- історію розвитку ткацтва та килимарства, набивної вишивки, ізонитки;
- основи композиції та кольорознавство;
- правила техніки безпеки та санітарно-гігієнічні вимоги;
- геометричні фігури, які використовуються в роботі;
- способи рисунка на основу.

Гуртківці повинні вміти:

- складати композицію орнаменту виробу;
- підбирати нитки для основи та підткання, в техніці ізонитка;
- натягувати основу на ткацьку раму;
- володіти різними техніками виготовлення ткацького виробу та гобеленовими техніками; технікою ізонитки;
- способи нанесення рисунка на основу; ручні шви, що використовуються в техніці ізонитка;
- розпізнавати умовні позначення на схемах;
- обирати проект проектування;
- виготовляти тканий, набивний виріб, виріб в техніці ізонитки.

Орієнтовний перелік обладнання:

Ткацька рама, верстат, човники, іглиці, набивна голка, голки для вишивання, ножиці, гачки, картон, тканина, циркуль, лінійка, трафарети.

Список літератури

1. Браницький Г.А. Картини із кольорових ниток і гвіздків. – Мінськ, 1992
2. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках обслуговуючої праці. – Науковий світ, 2003. -92с.
3. Яремків М. Композиція : творчі основи зображення. Навчальний посібник. – Тернопіль, 2005 .
4. Солом`янка С.Г. Сучасні художні промисли Прикарпаття. –К., Знання,1979.
5. Юрченко А.Г. Народні промисли України. –К.: Наукова думка. 1978.
6. Гура Л.А., Жоголь Л.Є. та ін... Прикрась свій дім. –К.: Техніка, 1990.
7. <http://biserok.org/tag/ruchnoe-tkachestvo/>
8. <http://znaimo.com.ua/>.
9. <http://telarian.ru/?r=weaving>.